

Dictamen en relació amb una consulta sobre l'autorització per a l'accés de tercers a la història clínica

Es presenta davant l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades una consulta, en què es demana informe a aquesta Autoritat sobre l'accés a la història clínica (en endavant, HC) d'un pacient, per part de terceres persones.

La consulta considera que els poders generals que en ocasions els advocats aporten per accedir a la HC dels pacients no serien suficients si no van acompanyats d'autorització expressa o si aquests poders no tenen una clàusula que els permeti accedir a dades de salut.

La consulta també pregunta de quina manera un tercer pot recollir còpia de la HC d'un pacient si aquest, per algun motiu, està incapacitat per autoritzar-ho (si té una malaltia degenerativa, està en coma, etc...), però no ha estat incapacitat legalment i no ha fet documents notariaus que ho facultin.

Analitzada la petició, que no s'acompanya de més informació, vista la normativa vigent aplicable i l'informe de l'Assessoria Jurídica, es dictamina el següent.

I

(...)

II

Segons la consulta, els poders generals que aporten els advocats per accedir a la HC dels pacients, no serien suficients si no van acompanyats d'autorització expressa o si aquests poders no tenen una clàusula que els permeti accedir a dades de salut.

La consulta també pregunta de quina manera un tercer pot recollir còpia de la HC d'un pacient si aquest, per algun motiu, està incapacitat per autoritzar-lo (malaltia degenerativa, està en coma, etc...), però no ha estat incapacitat legalment i no ha fet documents notariaus que ho facultin.

Situada la consulta en aquests termes, cal partir de la base que, segons l'article 4.1) del Reglament (UE) 2016/679, de 27 d'abril, general de protecció de dades (RGPD), en vigor des del 25 de maig de 2016, i plenament aplicable a partir del 25 de maig de 2018 (article 99 RGPD), són dades de caràcter personal *"toda información sobre una persona física identificada o identificable («el interesado»); se considerará persona física identificable toda persona cuya identidad pueda determinarse, directa o indirectamente, en particular mediante un identificador, como por ejemplo un nombre, un número de identificación, datos de localización, un identificador en línea o uno o varios elementos propios de la identidad física, fisiológica, genética, psíquica, económica, cultural o social de dicha persona;"*.

El tractament de dades personals (art. 4.2 RGPD), en concret, el tractament de dades de les persones físiques que reben assistència sanitària, es troba sotmès als principis i garanties de la normativa de protecció de dades personals (RGPD). La HC dels pacients (les “persones interessades”, ex. art. 4.1 RGPD), conté dades de salut (art. 4.15 RGPD) i, per tant, cal tenir en compte que la informació relativa a la salut de les persones físiques és objecte d’una especial protecció.

Així, l’article 9 de l’RGPD regula la prohibició general del tractament de dades personals de diverses categories, entre d’altres, de les dades relatives a la salut (apartat 1). L’apartat 2 del mateix article disposa que aquesta prohibició general no serà d’aplicació quan concorri una de les circumstàncies següents:

“(…)

*h) el tratamiento es necesario para fines de medicina preventiva o laboral, evaluación de la capacidad laboral del trabajador, diagnóstico médico, **prestación de asistencia o tratamiento de tipo sanitario o social**, o gestión de los sistemas y servicios de **asistencia sanitaria y social**, sobre la base del Derecho de la Unión o de los Estados miembros o en virtud de un contrato con un profesional sanitario y sin perjuicio de las condiciones y garantías contempladas en el apartado 3;*

(…)”.

A això cal afegir que la història clínica es troba regulada i protegida per una normativa específica (Llei 21/2000, de 29 de desembre, sobre els drets d’informació concernent la salut i l’autonomia del pacient, i la documentació clínica, i Llei 41/2002, de 14 de novembre, bàsica, reguladora de l’autonomia del pacient i de drets i obligacions en matèria d’informació i documentació clínica).

III

L’article 15 de l’RGPD, en relació amb el dret d’accés a dades personals, determina el següent:

*“1. El interesado tendrá derecho a obtener del responsable del tratamiento confirmación de si se están tratando o no datos personales que le conciernen y, en tal caso, **derecho de acceso a los datos personales** y a la siguiente información:*

- a) los fines del tratamiento;*
- b) las categorías de datos personales de que se trate;*
- c) los destinatarios o las categorías de destinatarios (...).*
- d) de ser posible, el plazo previsto de conservación de los datos personales o, de no ser posible, los criterios utilizados para determinar este plazo;*
- e) la existencia del derecho a solicitar del responsable la rectificación o supresión de datos personales o la limitación del tratamiento de datos personales relativos al interesado, o a oponerse a dicho tratamiento;*
- f) el derecho a presentar una reclamación ante una autoridad de control;*
- g) cuando los datos personales no se hayan obtenido del interesado, cualquier información disponible sobre su origen;*
- (...).*

2. (...).

3. *El responsable del tratamiento facilitará una copia de los datos personales objeto de tratamiento. (...).*

4. *El derecho a obtener copia mencionado en el apartado 3 no afectará negativamente a los derechos y libertades de otros.”*

A això cal afegir que la normativa d'autonomia del pacient preveu específicament l'accés a la HC per representació.

En concret, l'article 13 de la Llei 21/2000, disposa el següent:

“1. Amb les reserves assenyalades a l'apartat 2 d'aquest article, el pacient té dret a accedir a la documentació de la història clínica descrita per l'article 10, i a obtenir una còpia de les dades que hi figuren. Correspon als centres sanitaris regular el procediment per a garantir l'accés a la història clínica.

2. El dret d'accés del pacient a la documentació de la història clínica mai no pot ésser en perjudici del dret de tercers a la confidencialitat de les dades d'aquests que figuren en l'esmentada documentació, ni del dret dels professionals que han intervingut en l'elaboració d'aquesta, que poden invocar la reserva de llurs observacions, apreciacions o anotacions subjectives.

*3. El dret d'accés del pacient a la història clínica **es pot exercir també per representació, sempre que estigui degudament acreditada.**”*

En el mateix sentit, l'article 18.2 de la Llei 41/2002, preveu que: *“El derecho de acceso del paciente a la historia clínica puede ejercerse también por representación debidamente acreditada.”*

Així, la normativa aplicable (RGPD i normativa reguladora de l'autonomia del pacient) habilita la possibilitat que terceres persones diferents del pacient, titular de la HC, com podrien ser els advocats a què es refereix la consulta, puguin exercir el dret d'accés i obtenir còpia d'informació de la HC del pacient per representació, sempre que aquesta condició quedi degudament acreditada.

En aquest sentit, cal tenir en compte que l'accés a dades de la HC suposa accedir a informació especialment protegida (art. 9 RGPD), i pot afectar altres drets fonamentals, com ara la intimitat del propi pacient i de terceres persones. Atès que la normativa protegeix especialment la confidencialitat de la dita informació i la intimitat tant del propi pacient com de terceres persones (art. 5.1.f) RGPD, i art. 13.2 Llei 21/2000), caldrà assegurar que l'accés a la HC per part de terceres persones, s'acredita degudament.

En aquest sentit, els centres sanitaris poden habilitar mecanismes adequats per garantir que el pacient accedeix a la seva HC, si escau, a través d'una tercera persona, per exemple, posant a disposició dels pacient un formulari d'autorització d'accés a la HC.

En aquest sentit, pel que fa a l'exercici del dret d'accés per representació, l'article 13.1 de la Llei 21/2000, *in fine*, disposa que: *“Correspon als centres sanitaris regular el procediment per a garantir l'accés a la història clínica.”*

Tot i que no correspon a aquesta Autoritat establir quin hauria de ser el contingut dels formularis d'accés a la HC per representació, per aplicació del principi de minimització (art. 5.1.a) RGPD), aquests haurien de contenir les dades identificatives del pacient i del seu representant que resultin adequades, pertinents i limitades a allò necessari per permetre la correcta identificació d'ambdós intervinents, així com, si escau, la informació concreta de la HC a la que el pacient vol accedir a través d'un tercer.

En qualsevol cas, atès el dubte que s'exposa a la consulta, sobre si els poders generals serien suficients *“si no van acompanyats d'autorització expressa”*, convé aclarir que si

un tercer aporta l'autorització que el propi centre posa a disposició dels pacients als efectes que ens ocupen (el formulari), no seria necessari aportar, a més, poders notariais.

IV

Dit això, a manca del formulari d'autorització d'accés a la HC que el propi centre podria posar a disposició dels pacients, l'aportació de poders notariais pot ser també una via adequada per acreditar l'habilitació per accedir a la HC per representació del titular.

Així, atès que la normativa d'autonomia del pacient preveu la possibilitat d'exercir el dret d'accés a la HC per representació (Llei 21/2000 i Llei 41/2002), res impedeix que l'exercici d'aquest dret per part d'un pacient, titular del dret a la informació sobre la seva salut (art. 3.1 Llei 21/2000, i art. 5.1 Llei 41/2002), s'articuli a través d'un poder notarial, a favor de la persona apoderada.

La consulta no es formula en relació amb les previsions d'un determinat poder notarial, ni adjunta còpia de cap exemple específic que aquesta Autoritat hagi de tenir en compte, sinó que es formula en termes generals.

En qualsevol cas, cal assenyalar que, segons disposa el Títol IX del Codi Civil estatal, que regula la figura jurídica del mandat: *"Por el contrato de mandato se obliga una persona a prestar algún servicio o hacer alguna cosa, por cuenta o encargo de otra"* (art. 1709 Codi Civil).

Segons disposa l'article 1712 del Codi Civil:

*"El mandato es general o especial.
El primero comprende todos los negocios del mandante.
El segundo uno o más negocios determinados."*

Segons disposa l'article 1713 del Código Civil:

*"El mandato, concebido en términos generales, no comprende más que los actos de administración.
Para transigir, enajenar, hipotecar o ejecutar cualquier otro acto de riguroso dominio, se necesita mandato expreso.
(...)."*

El poder notarial és un document públic, autoritzat per un notari, que permet a una persona designar-ne una altra per actuar en el seu nom i representació, en relació amb determinats actes jurídics o per a l'exercici de drets, amb un abast més o menys ampli que, en qualsevol cas, determina la persona que atorga el poder.

En principi, pot atorgar un poder notarial qualsevol persona major d'edat en la que no concorrin circumstàncies que puguin limitar la seva capacitat d'atorgar els dits poders, en els termes previstos a la normativa que resulti d'aplicació. La persona designada com a apoderada haurà d'acreditar la seva condició com a tal (si escau, davant de centres sanitaris), mitjançant l'exhibició de còpia autoritzada del poder notarial.

Els poders notariais poden ser "generals" i preveure l'habilitació de la persona apoderada per actuar en nom i representació de la persona que atorga el poder en àmbits diversos (per exemple, poders generals per a l'administració dels béns i patrimoni...), o poden ser poders "especials" i facultar la persona apoderada per actuar

en relació amb un acte jurídic concret (per exemple, una compravenda o l'acceptació d'una herència).

A tall d'exemple, l'article 1280.5 del Codi Civil estatal fa esment dels poders que han de constar en document públic: *"El poder para contraer matrimonio, el general para pleitos y los especiales que deban presentarse en juicio; el poder para administrar bienes, y cualquier otro que tenga por objeto un acto redactado o que deba redactarse en escritura pública, o haya de perjudicar a tercero."*

En qualsevol cas, la casuística pel que fa a l'abast i la concreció d'un poder notarial pot ser molt àmplia, i dependrà de l'abast que la persona que atorga el poder li vulgui atribuir, i de la varietat de negocis i actes jurídics a què es refereixi el poder.

D'entrada, si una persona física (el titular de les dades personals, *ex. art. 4.1 RGPD*), que estigui capacitada per fer-ho, atorga un poder notarial "especial" referit, específicament, a l'exercici del dret d'accés i, si escau, a l'exercici d'altres drets d'autodeterminació informativa o drets d'habeas data (arts. 15 i ss. RGPD, als que ens remetem), ja sigui en relació amb les seves dades de salut (HC) o, en termes més amplis, en relació amb altra informació personal tractada per diferents responsables (art. 4.7 RGPD), això permetria a l'apoderat exercir el dret d'accés a la HC per representació. No resulta problemàtic, doncs, que l'accés a dades de la HC per representació, es prevegi en uns poders notariaus especials.

Lògicament, tampoc no seria problemàtic, des de la perspectiva de la protecció de dades, que l'exercici del dret d'accés a la HC o, en general, l'exercici de drets d'habeas data, es prevegi en uns poders notariaus "generals", que estiguin referits, també, a d'altres àmbits d'actuació o d'interès del titular (econòmic, personal, patrimonial...).

En aquest sentit, fem notar que el dret d'accés (art. 15 RGPD) es refereix a tota la informació personal d'una persona física, incloses les dades de salut (art. 4.1 RGPD). Així, la possibilitat que una persona física exerceixi el dret d'accés a la seva pròpia informació personal per representació, o designant una altra persona, no es donaria només en relació amb la informació de salut de la HC, sinó que es podria donar en relació amb altra informació personal.

Per tant, podria donar-se el cas que els poders notariaus (ja siguin generals o especials), prevegin l'exercici del dret d'accés (art. 15 RGPD) i, si escau, altres drets d'habeas data, en relació amb les dades de la persona que atorga els poders, o bé podria preveure's, únicament, l'accés a la HC, que preveu expressament la normativa d'autonomia del pacient.

En un i altre cas, aquestes previsions haurien de ser considerades suficients per tal que el centre sanitari doni informació de la HC a la persona apoderada.

Dit això, atès que, com ha quedat dit, la casuística i tipologia de poders notariaus pot ser molt diversa, tampoc no podem descartar que uns poders notariaus generals que no facin una menció detallada al dret d'accés a la HC, ni tan sols a l'exercici dels drets d'habeas data, puguin ser també suficients als efectes de permetre que la persona apoderada pugui accedir a dades de la HC.

Sobre aquesta possibilitat, cal tenir en compte que la persona que atorga els poders generals pot, en els termes amplis que permet el principi d'autonomia de la voluntat, atorgar un marge d'actuació a la persona apoderada que inclogui, entre d'altres qüestions, l'exercici de tots aquells drets i accions que la persona apoderada consideri convenients, per a la defensa dels interessos de la persona que atorga el poder.

Així, no resulta inhabitual que, a través de poders generals, la persona apoderada pugui exercir els drets que corresponen a la persona que atorga el poder, en nom i representació d'aquesta, sense altres limitacions que les que pugui establir la normativa.

Per tant, no podem descartar que uns poders generals, en aquests termes, puguin resultar suficients als efectes de donar còpia de dades de la HC a la persona apoderada, que exerceix el dret d'accés a la HC (en base a les previsions de la normativa d'autonomia del pacient), o els drets d'habeas data (en base al RGPD), en nom i representació del titular de la informació.

Dit això, caldrà que la persona apoderada (ja sigui un advocat, un familiar, o una altra persona, sempre que consti com a tal en el poder notarial), aporti còpia del dit poder al centre sanitari corresponent, per tal d'accedir a dades del pacient contingudes en la seva HC.

En conclusió, per tal que qualsevol tercera persona diferent del pacient (com pot ser l'advocat, en el cas plantejat), pugui accedir a la HC d'aquest, és necessari que aquesta persona acrediti la seva identitat i habilitació davant del centre sanitari, ja sigui a través del formulari del propi centre, o de poders notariais, ja siguin generals o especials.

V

La consulta planteja si un tercer podria demanar còpia de la HC d'un pacient, si aquest està incapacitat per autoritzar-ho (té una malaltia degenerativa, està en coma, etc...), però no ha estat incapacitat legalment i no ha fet documents notariais que ho facultin.

El Títol II del Llibre segon del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família, aprovat per Llei 25/2010, del 29 de juliol (en endavant, CC de Catalunya), articula diverses institucions de protecció de les persones menors d'edat, de les que no es poden governar per elles mateixes, si no estan en potestat parental, i de les que necessiten assistència.

El CC preveu que aquestes funcions de protecció de la persona *“s'han d'exercir sempre en interès de la persona assistida, d'acord amb la seva personalitat, i s'adrecen a la cura de la seva persona, a l'administració o defensa dels seus béns i interessos patrimonials i a l'exercici dels seus drets”* (article 221-1 del CC de Catalunya).

Si una persona es troba en una d'aquestes situacions, o ha estat incapacitada per via judicial, és clar que les persones designades o que han de complir les funcions de protecció que preveu la normativa (CC de Catalunya) podran accedir a la HC d'aquesta persona, en atenció als poders que s'hagin establert, o a allò que prevegi la sentència d'incapacitació corresponent.

Sens perjudici d'això, tant la normativa de protecció de dades com la normativa d'autonomia del pacient, preveuen l'accés a informació sobre l'estat de salut d'una persona (per tant, informació de la HC), a favor de terceres persones.

Així, en base al que disposa l'article 9.2.c) del RGPD, no resultaria aplicable la prohibició general de tractar dades de salut (art. 9.1 RGPD), si *“el tratamiento es necesario para proteger los intereses vitales del interesado o de otra persona física, en el supuesto de que el interesado no esté capacitado, física o jurídicamente, para dar su consentimiento.”*

Per tant, la necessitat de protegir els interessos vitals del propi pacient o d'un tercer, podria habilitar l'accés de tercers a informació de la HC del pacient, sense el consentiment d'aquest, per exemple, en cas d'incapacitació física (per exemple, si la persona es troba en estat de coma, com apunta la consulta), sense necessitat que s'hagi procedit a una incapacitació judicial.

Així mateix, segons disposa l'article 3 de la Llei 21/2000:

“1. El titular del dret a la informació és el pacient. S'ha d'informar les persones vinculades al pacient en la mesura que aquest ho permet expressament o tàcitament.

2. En cas d'incapacitat del pacient, aquest ha d'ésser informat en funció del seu grau de comprensió, sens perjudici d'haver d'informar també qui en té la representació.

3. Si el pacient, a criteri del metge responsable de l'assistència, no és competent per a entendre la informació, perquè es troba en un estat físic o psíquic que no li permet fer-se càrrec de la seva situació, se n'ha d'informar també els familiars o les persones que hi estan vinculades.”

L'article 5 de la Llei 41/2002, disposa que:

“1. El titular del derecho a la información es el paciente. También serán informadas las personas vinculadas a él, por razones familiares o de hecho, en la medida que el paciente lo permita de manera expresa o tácita.

2. El paciente será informado, incluso en caso de incapacidad, de modo adecuado a sus posibilidades de comprensión, cumpliendo con el deber de informar también a su representante legal.

3. Cuando el paciente, según el criterio del médico que le asiste, carezca de capacidad para entender la información a causa de su estado físico o psíquico, la información se pondrá en conocimiento de las personas vinculadas a él por razones familiares o de hecho.

4. El derecho a la información sanitaria de los pacientes puede limitarse por la existencia acreditada de un estado de necesidad terapéutica. Se entenderá por necesidad terapéutica la facultad del médico para actuar profesionalmente sin informar antes al paciente, cuando por razones objetivas el conocimiento de su propia situación pueda perjudicar su salud de manera grave. Llegado este caso, el médico dejará constancia razonada de las circunstancias en la historia clínica y comunicará su decisión a las personas vinculadas al paciente por razones familiares o de hecho.”

A tall d'exemple, aquesta comunicació d'informació de salut podria resultar habilitada en casos de malaltia degenerativa, o d'estat de coma del pacient –supòsits que apunta la consulta-, sense que sigui necessari disposar d'una sentència d'incapacitació o de poders notariaus que prevegin el dret d'accés per representació.

Vistes aquestes previsions, és clar que les persones vinculades al pacient per raons familiars o de fet, han de poder accedir a informació de salut del pacient -a la seva HC-, en aquells casos en què concorrin les circumstàncies que preveu la normativa (art. 9.2.c) RGPD, art. 3 Llei 21/2000, i art. 5 Llei 41/2002).

Això, sens perjudici que aquestes persones s'hauran d'identificar davant del centre sanitari, i hauran d'acreditar la seva condició de familiar o la vinculació amb el pacient, per tal d'accedir a informació de la HC d'aquest.

D'acord amb les consideracions fetes en aquest dictamen en relació amb la consulta plantejada, es fan les següents,

Conclusions

Per tal que qualsevol tercera persona diferent del pacient (com pot ser l'advocat, en el cas plantejat), pugui accedir a la HC d'aquest, és necessari que aquesta persona acrediti la seva identitat i habilitació davant del centre sanitari, ja sigui a través del formulari del propi centre, o de poders notariais, ja siguin generals o especials.

Les persones vinculades al pacient per raons familiars o de fet poden accedir a informació de salut del pacient, en aquells casos en què, a criteri del metge, el pacient no tingui capacitat per fer-se'n càrrec, sense necessitat de disposar de poders notariais. Això, sens perjudici que aquestes persones s'hauran d'identificar i acreditar la seva condició de familiar o la vinculació amb el pacient.

Barcelona, 28 de juny de 2018